

Павлова Тетяна Олександрівна
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ З ПИТАНЬ ПРОБАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № № 389-VIII «Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [1].

Головним обов'язком держави, відповідно до ст. 3 Конституції України, є утвердження і забезпечення прав і свобод людини [2]. Особливого значення це положення набуває в умовах воєнного стану, оскільки держава в екстремальних умовах змушена мобілізувати ресурси в усіх сферах життєдіяльності для забезпечення свого функціонування, адаптуючи національне законодавство та діяльність державних органів та установ до потреб захисту національної безпеки. У таких складних умовах особлива роль належить органам і установам виконання покарань.

В Україні система пробації є частиною Державної кримінально-виконавчої служби та функціонує у структурі Міністерства юстиції України як ДУ «Центр пробації». Правову основу пробації та діяльності органу пробації становлять Конституція України, Кримінальний (далі – КК України), Кримінальний процесуальний, Кримінально-виконавчий кодекси України (далі – КВК України), Закон України «Про пробацію» та інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [ст. 3, 3].

Трансформація повноважень уповноважених органів пробації особливо активно розпочалася після повномасштабного вторгнення 24.02.2022 р. і була спрямована на беззаперечне дотримання прав людини і громадянина, гуманізацію кримінально-виконавчого механізму, а також створення системи реінтеграції та ресоціалізації засуджених. Повноваження органів пробації були розширені у зв'язку із впровадженням нового основного виду покарання, не пов'язаного з ізоляцією, – пробаційного нагляду (ст. 59-1 КК України).

Відповідно до змін, внесених у ст. 13 КВК України Законом № 3342-IX від 23.08.2023 р. та Законом України № 4081-IX від 20.11.2024 р., уповноважений орган з питань пробації у межах своїх повноважень забезпечує «здійснення нагляду за засудженими, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей до трьох років; виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських чи виправних робіт, пробаційного нагляду, а також штрафу в порядку, передбаченому цим Кодексом; реалізацію пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, засуджених до покарання у виді пробаційного нагляду; проведення соціально-виховної роботи із засудженими, до яких застосовано пробацію; здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення; направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів у порядку, визначеному статтею 57 цього Кодексу; здійснення інших визначених законодавством заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень; здійснення контролю за виконанням засудженими до покарання у виді пробаційного нагляду обов'язку використовувати електронний засіб контролю та нагляду на визначений судом строк» [4, ст. 13]. Відбулося нормативне закріплення дистанційних форм нагляду, зокрема шляхом надання суду можливості покладати на засудженого до пробаційного нагляду обов'язок використовувати електронний засіб контролю та проживати за адресою, визначеною судом (п. 1, ч. 3, ст. 59-1 КК України). Наказ Міністерства юстиції України від 29.03.2023 р. за № 541/39597 щодо Єдиного реєстру засуджених та осіб, взятих під варту (далі – Реєстр) є фундаментом «Е-пробації». «Е-пробація» призначена для взаємодії із суб'єктами пробації з використанням мобільного застосунку «Е-пробація», на підставі даних якого здійснюється внесення та/або редагування відомостей Реєстру, який забезпечує накопичення та аналіз даних про суб'єктів пробації в режимі реального часу.

Таким чином, вважаємо, що в умовах воєнного стану розширення повноважень органів пробації сприяє подальшій трансформації цієї системи з метою підсилення гуманістичного вектору євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України 12.05.2015 р. № № 389-VIII. Дата оновлення: 04.03.2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 17.04.2026).
2. Конституція України: Основний закон України від 28.06.2996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.04.2026).

3. Про пробацію : Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. Дата оновлення: 19.12.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 18.04.2026).

4. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 12.09.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#n9> (дата звернення: 18.04.2026).